

УДК 343.1

Ярослава Віталіївна САВЧИН,

слухач магістратури

Львівського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Торгівля людьми, згідно ст. 4 Конвенції Ради Європи «Про заходи щодо протидії торгівлі людьми» – це найм, перевезення, передачу, приховування або одержання осіб шляхом погрози або застосування сили чи інших форм примусу, насильницького викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або безпорадним станом або наданням чи отриманням плати чи вигоди для досягнення згоди особи, яка має владу над іншою особою, для експлуатації. Експлуатація включає в себе, принаймні, експлуатацію проституції інших осіб чи інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю чи послуги, рабство чи подібну до рабства практику, поневолення або вилучення органів [1]. Тобто людину ми розглядаємо як товар, що нівелює основоположні цінності, а саме права людини, честь, гідність, демократію та верховенство права.

У січні - червні 2016 р. Представництво Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні виявило 491 особу, яка постраждала від торгівлі людьми з метою трудової та сексуальної експлуатації у 13 країнах, у тому числі в Україні, та надало допомогу. Це на 59 % більше за показник січня - червня минулого року. Ситуація ускладнюється тим, що Україна і надалі змушена вирішувати проблему масового внутрішнього переміщення осіб з Донбасу і АР Крим. На сьогодні в країні майже 2 млн внутрішньо переміщених осіб. Внутрішньо переміщені особи є цільовою групою для злочинців, які пропонують послуги з еміграції та отримання статусу біженця за кордоном. У 2015-2016 рр. МОМ виявила 19 випадків торгівлі людьми. Ситуація на тимчасово непідконтрольних уряду територіях а також уздовж лінії розмежування, надалі викликає серйозне занепокоєння. МОМ проводить регулярний моніторинг ситуації, вивчаючи повідомлення у пресі та через опитування [2].

13 квітня 2014 року Рада національної безпеки і оборони України оголосила про початок проведення антитерористичної операції у східній частині України. Можемо стверджувати, що проросійська агресія та окупація територій України стали підґрунтям для збільшення ризиків торгівлі людьми. Це підтвердив під час відкритих дебатів Ради безпеки ООН на тему «Торгівля людьми в умовах конфліктів: примусова праця, рабство та інші аналогічні практики» заступник міністра закордонних справ України Сергій Кислиця [3]. За 2017 рік кількість облікованих кримінальних правопорушень за ст. 149 Кримінального кодексу України зросла до 261, у той час коли в 2016

році цей показник дорівнював 115. Тобто кількість виявлених кримінальних правопорушень, пов'язаних із торгівлею людьми зросла на 127%.

Розслідування торгівлі людьми, тобто злочину відповідальність за який передбачена Кримінальним кодексом України, в зоні проведення операції об'єднаних сил є досить складним, адже існують численні фактори, що не дозволяють його швидкому, повному та неупередженому його проведенню. Неабияке значення має методика розслідування даних злочинів, котру в умовах проведення антитерористичної операції практично неможливо використовувати.

12 серпня 2014 року Кримінальний процесуальний кодекс України був доповнений новим розділом, яким закріплено особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції.

Важливим питанням особливого режиму досудового розслідування у районі проведення антитерористичної операції є підслідність та територіальна підсудність кримінальних правопорушень, вчинених в районі проведення антитерористичної операції.

Ще однією актуальною проблемою під час досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо торгівлі людьми є своєчасність доставлення до органу досудового розслідування осіб, що вчинили злочини. Приймаючи до уваги наявність високої небезпеки для співробітників правоохоронних органів під час переміщення по території антитерористичної операції осіб, що вчинили вказані тяжкі злочини, необхідно відпрацювати ефективний механізм найшвидшого та одночасного їх доставлення до відповідного органу досудового розслідування, а також комплектності та цілісності речових доказів, при одночасному суворому дотриманні вимог, передбачених кримінальним процесуальним законодавством України, щодо їх допустимості.

Існує суперечлива норма у законодавстві щодо проведення особливого досудового розслідування в районі антитерористичної операції. Аналізуючи зміст ст. 5 Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» від 12 серпня 2014 року № 1632-VII та ч. 5 ст. 139 та ч. 2 ст. 297-1 КПК України, можна дійти висновку, що ст. 5 Закону України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» та ч. 5 ст. 139, ч. 2 ст. 291-1 КПК України регулюють правовідносини дещо по-різному. Ч. 3 ст. 9 КПК України визначає, що закони та інші нормативно-правові акти України, положення яких стосуються кримінального провадження, повинні відповідати цьому Кодексу. При здійсненні кримінального провадження не може застосовуватися закон, який суперечить цьому Кодексу. З викладеного слідує, що пріоритетне значення надається саме КПК України як нормативно-

правовому акту, який є основним, ключовим у регулюванні кримінальних процесуальних правовідносин, а тому у випадку виникнення будь-яких суперечностей між його положеннями і нормами інших нормативно-правових актів, застосовуватися мають норми КПК України [4].

Проблеми, які виникають перед слідчими та прокурорами під час проведення досудового розслідування злочинів передбачених ст. 149 Кримінального кодексу України, виникають вже на першопочатковому етапі – під час внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань [5]. Відтак, вважаємо за доцільне приведення розділу КПК «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» у відповідність із його назвою та закріплення в ньому положень, які спростять слідчим процедуру досудового розслідування, усунуть зайвий формалізм, але разом з тим дозволять не порушувати під час досудового розслідування діюче законодавство, та не перетворити закон на беззаконня.

Список бібліографічних посилань

1. Про заходи щодо протидії торгівлі людьми : Конвенція Ради Європи від 16.05.2005, ратифікована Верховною Радою України 21.09.2010 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858 (дата звернення: 30.10.2018).

2. Торгівля людьми в Україні – огляд ситуації за шість місяців 2015 року // Сайт громадської організації «Центр розвитку дитини і сім'ї "РОДІС"» 25 листопада 2015 р. URL: <http://www.rodiss.org.ua/2015/11/2015.html> (дата звернення: 30.10.2018).

3. На окупованому Донбасі почастишали випадки торгівлі людьми // ТСН. 16 березня 2017 00:55 URL: <https://tsn.ua/ato/na-okupovanomu-donbasi-pochastishali-vipadki-torgivli-lyudmi-y-rabstva-896955.html> (дата звернення: 30.10.2018).

4. Кепко В. І. Недоліки інституту спеціального кримінального провадження. URL: http://asta.edu.ua/files/111/akt/konfer_kaf_krym.pdf (дата звернення: 30.10.2018).

5. Карастельов В. А. Реалізація окремих норм кримінального процесуального кодексу України в умовах проведення антитерористичної операції: проблеми, шляхи вирішення // Матеріали постійно діючого науково-практичного семінару «Досудове розслідування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення» (м. Харків, 17 жовтня 2014 року) / Служба безпеки України; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Інститут підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України. Х. : Право, 2014. Вип. 6. С. 51-54. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SBORNIKI_2014/Dosudove_rozslid_V6_2014.pdf (дата звернення: 30.10.2018).

Одержано 31.10.2018